

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації Михайлюка Андрія Ростиславовича
«Художні виміри сексуальності й ідентичності в
азійсько-американській квір-прозі початку XXI століття»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 03 Гуманітарні науки
за спеціальністю 035 Філологія

Актуальність теми дослідження зумовлена міждисциплінарністю категорій сексуальності й ідентичності та соціокультурними змінами у сучасному американському суспільстві. Ці поняття відкривають широкі перспективи для дослідження їх репрезентації в сучасних художніх текстах, зокрема азійсько-американській квір-прозі початку XXI ст., у якій вони є важливими наративотворчими й репрезентаційними компонентами. Літературний текст є одним із просторів, який суттєво впливає на формування й осмислення ідентичності через приховані інтенції та потенціал художнього тексту, а тому потребуємо схеми аналізу, за допомогою якої можна визначити, що саме пропонується у художніх текстах, як репрезентований квір-досвід і за допомогою яких художніх вимірів. В українському літературознавстві азійсько-американська квір-проза поки що не була предметом ґрунтовного комплексного аналізу, а запропонована методологія може бути адаптована для дослідження художніх квір-вимірів інших національних літератур, зокрема української.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри світової літератури Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка в межах наукової теми «Типологія ідентичностей у художньому і критичному дискурсах» (№ 0117U005200). Тему дисертації «Художні виміри сексуальності й ідентичності в азійсько-американській квір-прозі початку XXI століття» затверджено (протокол № 11 від 21 грудня 2022 року) на засіданні вченої ради Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Мета дослідження – охарактеризувати азійсько-американську квір-прозу крізь призму сексуальності й ідентичності. Зокрема, художні виміри та літературні інтерпретації, причини та чинники, які визначають особливості художньої репрезентації квір-спільноти у прозових творах письменників початку XXI ст. Для досягнення мети потрібно виконати такі **завдання**:

- 1) уточнити зміст понять сексуальність й ідентичність у координатах тексту й літературознавчих вимірах;
- 2) запропонувати визначення «квір-прози» та охарактеризувати особливості її дискурсу;
- 3) розкрити специфіку особистісно-соціальних аспектів фемінності, маскулінності й трансгендерності у квір-прозі США;
- 4) дослідити квір-прозу як психографію та проаналізувати травму й терапію проговорення в художніх текстах;

- 5) схарактеризувати трансформацію Bildungs-роману та нарративні конструкти травми, таємниці й тілесності на основі азійсько-американської квір-прози;
- 6) з'ясувати різновиди національних й етнічних жанрових мотивів азійсько-американської квір-прози XXI ст.
- 7) запропонувати визначення квір-ідентичності персонажа/-ки та розробити схему аналізу, визначивши художні засоби й нарративні стратегії її репрезентації в тексті.

Об'єктом дослідження є взірці азійсько-американської квір-прози початку XXI ст., зокрема: Александер Чі «Edinburgh» (2001), Ноель Алуміт «Letters to Montgomery Clift» (2002), Ракеш Сатъял «Blue Boy» (2009), С. Дж. Сінду «Marriage of a Thousand Lies» (2017), Р. О. Квон «The Incendiaries» (2018), Оушен Вуонг «On Earth We're Briefly Gorgeous» (2019) в українському перекладі Олександрри Гординчук «На цій Землі прекрасні ми лиш мить» (2025), Т Кіра Мадден «Long Live the Tribe of Fatherless Girls» (2019), Мередіт Талусан «Fairest» (2020), Малінда Ло «Last Night at the Telegraph Club» (2021), Кевін Чен «Ghost Town» (2019), Адді Цай «Unwieldy Creatures» (2022), Джейд Сонг «Chlorine» (2023)..

Предмет дослідження: є образні, поетикальні та сюжетні виміри художньої репрезентації сексуальності й ідентичності в азійсько-американській квір-прозі початку XXI ст.

Теоретико-методологічна основа роботи. Аналіз категорій сексуальності, ідентичності, квір та їхнє трактування здійснювалося на основі праць М. Фуко, Дж. Батлер, С. де Бовуар, І. К. Седжвік, С. Ахмед, Е. Еріксона, З. Фройда, Г. Рубін, Дж. Гальберстам, С. Страйкер, Е. Саїда, Г. Бгабги, К. Креншоу, С. Чо та Л. Макколл та інших дослідників; а також праць українських дослідників А. Марчишин, О. Башкирової, А. Гайдаш, А. Булини, А. Дейнеки, А. Кононенко, В. Марченко, А. Шинкаренко, С. Маценки, А. Молодіної, М. Рябченко, В. Суковатої.

Для осмислення специфіки азійсько-американського досвіду, культурної репрезентації, травми й нарративних стратегій її репрезентації використано праці Д. Л. Енга, В. Т. Нгуєна, Л. Лоу, С.-Л. Ц. Вуонг, С. Голла, Дж. Батлер, Е. Саїда, Г. Бгабги, К. Карут, Д. ЛаКапри, М. Гірш, Ш. Фелман і Д. Лауб, Е. Цветкович; а також праці українських дослідників Н. Висоцької, Н. Бідасюк, В. Рахнянського. Для формування схеми аналізу квір-прози та її апробації на художньому матеріалі використано праці І. К. Седжвік, Дж. Батлер, Ж. Женетт, С. Лансер, Д. ЛаКапри, Дж. Гальберстам, Ф. Моретті.

Методи дослідження. У роботі використано загальнонаукові методи, зокрема метод аналізу для створення схеми аналізу, що описувала б художні виміри сексуальності й ідентичності в азійсько-американській квір-прозі; метод класифікації та моделювання. Також використано літературознавчі та міждисциплінарні методи, як-от квір-теоретичний підхід (для аналізу ненормативних сексуальностей та різних ідентичностей); інтерсекційний аналіз (для дослідження взаємодії численних чинників у формуванні множинної ідентичності); постколоніальний підхід (для осмислення впливу колоніальної спадщини, досвіду міграції та расової маргіналізації на конструювання

суб'єктності в діаспорному контексті); психоаналітичний метод і психографічний підхід (для аналізу внутрішнього світу персонажів/-ок, несвідомих бажань, травматичних переживань та механізмів формування ідентичності); наративний аналіз (для дослідження структури оповіді, темпоральної організації тексту, фокалізації та наративного голосу як засобів репрезентації квір-досвіду); герменевтичний метод (для інтерпретації символічних та метафоричних вимірів художніх текстів, виявлення прихованих смислів та культурних кодів); порівняльно-типологічний метод (для зіставлення наративних стратегій різних авторів/-ок та виявлення спільних і відмінних рис у художньому моделюванні квір-ідентичності), жанровий аналіз (для дослідження трансформацій канону Bildungs-роману та виявлення функцій етнічних жанрових мотивів у квір-текстах).

Для створення схеми аналізу, що описувала б художні виміри сексуальності й ідентичності в азійсько-американській квір-прозі, застосовано методи аналізу та узагальнення (аналіз сучасного стану взаємодії понять сексуальності й ідентичності в квір-теорії та літературознавстві), класифікації та моделювання (створення схеми аналізу квір-ідентичності на основі інтерсекційного підходу).

Наукова новизна одержаних у дисертації результатів полягає в тому, що вперше в українському літературознавстві досліджено азійсько-американську квір-прозу початку ХХІ ст. як цілісний художній феномен; запропоновано авторську схему аналізу квір-ідентичності персонажа/-ки та визначено стратегії її конструювання в сучасних прозових текстах; уточнено межі поняття «квір-проза» (також подане авторське визначення) та «квір-ідентичність персонажа/-ки»; встановлено особливості конструювання квір-ідентичності у творчості обраних авторів й авторок; уточнено уявлення про способи конструювання квір-ідентичності в сучасній азійсько-американській прозі.

Теоретичне значення полягає в тому, що у роботі запропоновано авторське визначення «квір-прози». Також витлумачено квір-ідентичність персонажа/-ки як двокомпонентне явище і подано схему аналізу квір-ідентичності персонажа/-ки у прозовому творі. Отримані результати розширюють інструментарій української американістики, зокрема її етнічної азійської компоненти, гендерних і квір-студій, і можуть бути застосовані в літературознавчому аналізі.

Практичне значення результатів дослідження зумовлене можливістю використовувати їх під час викладання курсів із сучасної американської літератури, літератури етнічних меншин, гендерних студій, квір-теорії та порівняльного літературознавства. Запропонована схема може бути адаптована для дослідження художніх квір-вимірів інших національних літератур, зокрема української. Матеріали дисертації можуть стати основою для укладання антологій сучасної квір-літератури в українському перекладі та для розроблення освітніх програм, спрямованих на формування інклюзивного середовища.

Апробація дослідження. Основні результати дослідження оприлюднено під час виступів на конференціях:

– III Міжнародній науковій конференції студентів та молодих дослідників «Культура і мова в сучасному багатомовному та багатовекторному дискурсі» (25-26 квітня 2024 р., Ужгород, Україна, онлайн), тема доповіді: «Дискурс квір-прози США початку ХХІ століття: діахронічний огляд»;

– III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми філології: історія та сучасність» (21 лютого 2025 р., Хмельницький, Україна, онлайн), тема доповіді: «Individual and Society in Asian American Queer Prose: Shaping Identity»;

– VI Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Особистість в освітньому середовищі сучасного суспільства» (21 квітня 2025 р., Дніпро, Україна, онлайн), тема доповіді: «Queer Psychographics: Identity, Society, and the Biracial Experience in Long Live the Tribe of Fatherless Girls»;

– Всеукраїнській (з міжнародною участю) науковій онлайн-конференції «Літературний процес: фемінний і маскулінний дискурси» (16 травня 2025 р., Київ, Україна), тема доповіді: «Race, Sexuality, and the Rewriting of Cold War America in Malinda Lo's Last Night at the Telegraph Club».

Публікації. Основні результати дослідження висвітлено у 6 публікаціях, із яких: 4 статті (з них 1 у співавторстві) у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 2 статті, у яких додатково висвітлено наукові результати дисертації.

Наукові статті, опубліковані в наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України:

1. Гайдаш, А., & Михайлюк, А. (2022). Культура дрег-квін: взаємодія фемінності та чоловічого его в п'єсі Д. Х. Хонга «М. Батерфляй». *Літературний процес: методологія, імена, тенденції*, (19), 33–38. <https://doi.org/10.28925/2412-2475.2022.19.4>

2. Михайлюк, А. (2023). Художня репрезентація сексуальності й ідентичності у квір-романі Оушена Ванга «On Earth We're Briefly Gorgeous». *Синopsis: текст, контекст, media*, 29(4), 274–280. <https://doi.org/10.28925/2311-259x.2023.4.5>

3. Михайлюк, А. Р. (2025). Інтерсекційність сексуальності та релігійних традицій у квір-романі ракеша сатьяла “Blue Boy”. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*, (213), 302–308. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2025-213-43>

4. Михайлюк, А. Р. (2025). Відгомони національно-етнічних жанрових мотивів у квір-прозі США початку XXI століття. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*, (75), 141–145. <https://doi.org/10.32782/2409-1154.2025.75.29>

Публікації, у яких додатково висвітлено наукові результати дисертації:

5. Mikhailiuk A. (2025). Traumatic and therapeutic narratives in alexander chee's queer novel «Edinburgh». *Тези доповідей XI Міжнародної наукової конференції «Художні феномени в історії та сучасності (Життя в обмеженнях і без) (11 квітня 2025 року, Харків)*. 45. <https://ekhnuir.karazin.ua/items/1922d41a-2957-43fab7b1-62ff1d655af5>

6. Mikhailiuk A. (2025). «Трансформації канону Bildungs-роману в азійсько-американській квір-прозі початку XXI століття». *Тези доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції «Мова та література в мультикультурному дискурсі*». 173–176. <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/handle/123456789/12018>

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаним дослідженням, у якому запропоновано авторське визначення «квір-прози» та розроблено схему аналізу квір-ідентичності персонажа/-ки прозового тексту. Робота містить теоретичні та методичні положення, висновки, сформульовані

здобувачем особисто, характеризується ретельно дібраною науковою літературою.

У статті «Культура дрег-квін: взаємодія фемінності та чоловічого его в п'єсі Д. Х. Хонга «М. Батерфляй»» (у співавторстві з А. Гайдаш) особистий внесок здобувача полягає в опрацюванні наукових джерел, аналізі п'єси Д. Х. Хонга «М. Батерфляй», узагальненні результатів дослідження та підготовці тексту статті.

Структура та обсяг дисертації. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, кожен із яких містить по три підрозділи та висновки до розділу, загальних висновків, списку використаних джерел зі 175 позицій і Додатку А (Мініглосарій ключових термінів). Загальний обсяг роботи складає 222 сторінки, обсяг основного тексту – 192 сторінки, що відповідає вимогам, встановленим освітньо-науковою програмою Університету «Філологія».

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертацію виконано українською мовою з дотриманням норм наукового стилю. Структура роботи відзначається логічною послідовністю та системністю викладу матеріалу.

Дотримання здобувачем академічної доброчесності в дисертації та наукових публікаціях, у яких висвітлено наукові результати дисертації. На підставі вивчення тексту дисертації, наукових публікацій, результатів автоматизованої перевірки на плагіат та їхньої експертної оцінки, встановлено, що дисертація і наукові публікації виконані самостійно, не містять академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації, самоплагіату. Усі власні наукові праці, використані в тексті дисертації без посилань, були опубліковані раніше з метою оприлюднення основних результатів дослідження та вказані в анотації.

Відповідність змісту дисертації галузі знань та спеціальності. За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною і практичною значущістю дисертація А. Р. Михайлюка відповідає спеціальності 035 Філологія, галузі знань 03 Гуманітарні науки. Здобувачем повністю виконано освітню та наукову складову підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти й накопичено теоретичні знання, уміння, навички та компетентності, достатні для розв'язання комплексних проблем у царині професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, опановано методологію наукової діяльності.

Рішення.

1. Дисертація Михайлюка Андрія Ростиславовича «Художні виміри сексуальності й ідентичності в азійсько-американській квір-прозі початку ХХІ століття», подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія, є завершеною, самостійною роботою, що містить науково обґрунтовані результати, актуальність, наукову новизну, теоретичне та практичне значення і відповідає п. 6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 №44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти

і науки України від 12.01.2017 №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 за №155/30023.

2. Дисертацію Михайлюка Андрія Ростиславовича та наукові публікації, у яких висвітлено наукові результати дослідження, виконано на належному науковому рівні з дотриманням академічної доброчесності.

3. Михайлюк Андрій Ростиславович на високому рівні оволодів методологією наукової діяльності, набув теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей. Здобувач вільно володіє матеріалом.

4. Рекомендувати дисертацію Михайлюка Андрія Ростиславовича «Художні виміри сексуальності й ідентичності в азійсько-американській квір-прозі початку ХХІ століття», подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія, до публічного захисту в разовій спеціалізованій вченій раді для присудження А. Р. Михайлюку ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія.

Голова:

доктор філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри світової літератури
Факультету української філології,
культури і мистецтва

Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Код ЄДРПОУ 45307965

ВЛАСНИЙ ПІДПИС

Галина Бітківська

(підпис)

Галина Бітківська

(посада)

Галина Бітківська

Галина Бітківська

Галина БІТКІВСЬКА